skiriami fragmentai pastatų 2 ir 3, rasti perkasose I ir III. Gali būti, kad tada tai buvę mediniai gyvenamosios paskirties pastatai, vėliau sudegę. Jų išmatavimai 2012 m. tyrimų metu nenustatyti, tačiau žinoma, kad pastatas 2 buvęs orientuotas kampais į pasaulio šalis. Be to, pastatai buvo dengti plokščiosiomis čerpėmis. Kultūriniame sluoksnyje buvo rasti tik pavieniai XVII a. II pusės ir XVIII a. radiniai. Tai rodytų, kad pastatai buvo mažai naudojami. Jų vietoje greičiausiai XVIII a. pabaigoje ar XIX a. buvo pastatytas ūkinės paskirties pastatas, kurio liekanos rastos perkasose I ir III. Gali būti, kad jis buvo skirtas laikyti gyvuliams, nes rastos kuolų liekanos, kurias galima būtų sieti su gardų konstrukcijomis. Be to, rastas didelis kiekis įvairių vinių, keli uknoliai, arklio pasaga ir kt. Panašu, kad būtent šis pastatas yra pažymėtas ir 1923 m. dvaro parceliacijos plane. XIX a. datuojamas akmeninio grindinio fragmentas rastas perkasoje III. Tačiau sunku pasakyti, ar jis buvo vienalaikis su pastatu 1.

The excavation in Veisiejai

In 2012, an excavation was conducted on the grounds of the Veisiejai Manor complex and the historic part of Veisiejai (Lazdijai District, S Lithuania). Five trenches (a total of 220 m^2) were excavated at the site of the addition to the Veisiejai Cultural House at S. Dariaus ir S. Girėno St. 33, seven 1 x 1 m test pits (a total of 7 m^2) were excavated at telecommunications equipment sites, and 13260.98 m^2 was surveyed during the reconstruction of the telecommunications lines and foot paths.

The data about Veisiejai is from the 16th century (Fig. 1). A mid-17th–19th-century cultural layer was discovered at the site of the Veisiejai Cultural House addition. It is conjectured that the earliest development in the territory occurred under the Masalskis family after the mid-17th-century Russo-Swedish War. Fragments of buildings 2 and 3 were assigned to this period (Fig. 2). It is possible that these were wooden residential homes that were covered with flat roof tiles and later burnt down. Only isolated finds from the second half of the 17th and 18th centuries were discovered in the cultural layer. A utility building was erected at their site in the late 18th or 19th century.

VELIUONA

Algirdas Juknevičius

Gedimino gatvės 17 sklypo rytinė dalis

2012 m. Veliuonoje (Jurbarko r.) tyrinėta sklypo Gedimino g. 17 R dalyje – būsimo vandentiekio įvado vieta. Įvadą numatyta tiesti nuo rekonstruoto medinio namo, stovinčio sklypo Š dalyje, iki būsimo vandentiekio šulinio sklypo P dalyje. Įvado ilgis – 10,5 m, plotis – 1 m, gylis 1,4–1,8 m. Jo vietoje buvo iškastos dvi stačiakampės 3x2 m dydžio perkasos. Perkasa 1 iškasta 1 m atstumu nuo medinio namo P pamato, perkasa 2 – 8 m atstumu nuo pamato. Abi perkasos iškastos lygiagrečiai, 4 m atstumu viena nuo kitos (1 pav.). Iš viso ištirtas 12 m^2 plotas, atkastas 20–64 cm storio XIX a. pabaigos – XX a. vidurio kultūrinis sluoksnis ir 0,98–1,96 m storio šaltinių, polaidžių bei Nemuno potvynių sąnašos. Dar vieną 3x2 m dydžio perkasą 3 buvo numatyta iškasti tarp abiejų perkasų. Jos vietoje atkastas sklypo detaliame plane ir įvado projekte nepažymėtas 1,1 m skersmens

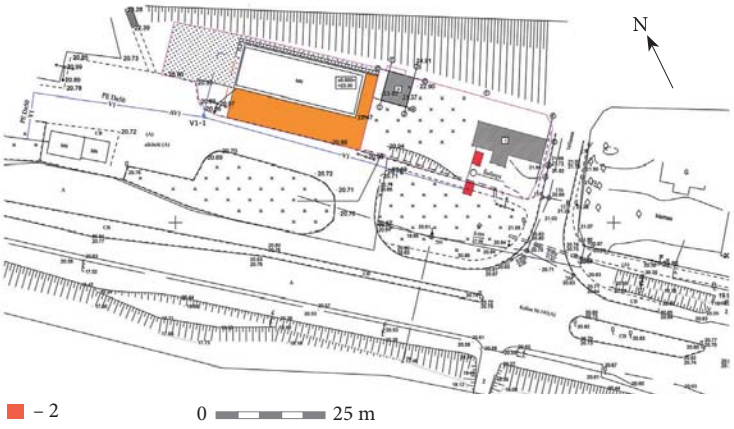

1 pav. Sklypo Gedimino g. 17 Veliuonoje 2011–2012 m. ištirtų vietų planas: 1 – 2011 m. ištirtas plotas; 2 – 2012 m. iškastos perkasos. A. Juknevičiaus brėž.

Fig. 1. Plan of the sites excavated on the plot at Gedimino St. 17 in Veliuona during 2011–2012: 1 – 2011 investigated area; 2 – 2012 excavated trenches

ir 6 m gylio šulinys. Jis įrengtas XX a. viduryje iš 6 betoninių 1 m aukščio ir 1,1 m skersmens žiedų. Šulinys buvo uždengtas lentgaliais ir užpiltas žemėmis.

Tiriama vieta yra naujai suformuoto sklypo Gedimino g. 17 R dalyje. Didelis stačiakampis 850 m^2 sklypas suformuotas iš dviejų sklypų. Jis suformuotas iš V dalyje buvusio 520 m^2 dydžio grūdų magazino sklypo ir R dalyje buvusio 330 m^2 privataus sklypo. Pastarajame sklype nuo XX a. I pusės iki 2011 m. stovėjo vieno aukšto stačiakampis 16,1x5,34 m medinis namas, pagrindiniu šoniniu fasadu atsuktas į Kauno–Jurbarko plentą. Namas stovėjo pakilioje sklypo Š dalyje, prie Pilies kalno P šlaito. Namo priekyje būta nuožulnaus stačiakampio 7,4 m ilgio ir 20 m pločio kiemo, kuris rėmėsi į lygiagrečiai Kauno–Jurbarko plentui ėjusį asfaltuotą taką. Namas 2012 m. pradžioje buvo rekonstruotas ir pritaikytas ofisui.

Pastarieji tyrimai naujai suformuotame sklype Gedimino g. 17 yra ketvirti. Du pirmieji žvalgomieji tyrimai atlikti 2000 ir 2010 m., detalūs tyrimai – 2011 m. 2000 m. L. Kvizikevičius sklypo Š dalyje iššvalgęs 10,4 m^2 dydžio plotą nustatė, kad kultūrinis sluoksnis grūdų magazino Š prieigose nėra susiformavęs, o įžemis (rausvas moreninis priemolis) slūgso 1 m gylyje. Tarp jo ir dabartinio kiemo paviršiaus supiltas 0,6–1 m storio XX a. statybinio laužo sluoksnis. Žvalgymų išvadose konstatuota, kad statant grūdų magaziną, dalis Pilies kalno papėdės buvo nukasta (*ATL 2000 metais*, V., 2001, p. 164–165). 2010 m. N. Vailionytė ir R. Šiaulinskas magazino viduje ir kiemo P prieigose iššvalgę 48 m^2 plotą, nustatė autentišką pastato grindų lygį, atkasė 1,6–2,2 m storio kultūrinį sluoksnį su XVIII a. būdingais radiniais ir neaiškios paskirties mūriniu pamatu pastato P kieme (*ATL 2010 metais*, V., 2011, p. 398–399). 2011 m. A. Juknevičius magazino P ir R kiemuose ištyręs 232 m^2 plotą, atkasė 0,8–2,5 m storio XV a. I pusės – XX a. I pusės kultūrinį sluoksnį su statiniais, laužavietėmis (*ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 460–466).

2012 m. ištirtoje sklypo R dalyje pirminį paviršių sudaro Pilies kalno P šlaitas. Jo natū-

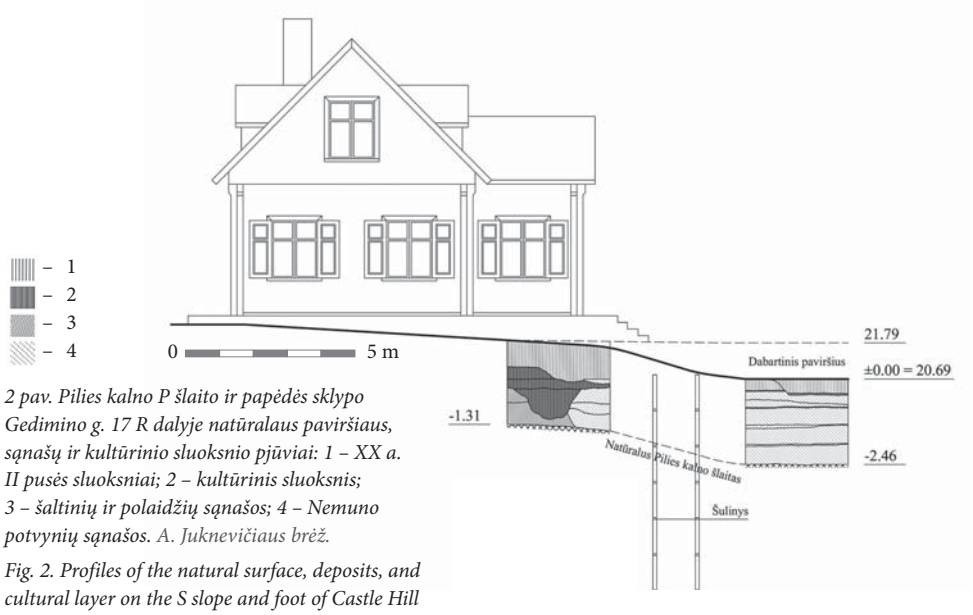

2 pav. Pilies kalno P šlaito ir papėdės sklypo Gedimino g. 17 R dalyje natūralaus paviršiaus, sąnašų ir kultūrinio sluoksnio pjūviai: 1 – XX a. II pusės sluoksniai; 2 – kultūrinis sluoksnis; 3 – šaltinių ir polaidžių sąnašos; 4 – Nemuno potvynių sąnašos. A. Juknevičiaus brėž.

Fig. 2. Profiles of the natural surface, deposits, and cultural layer on the S slope and foot of Castle Hill and in the E part of the plot at Gedimino St. 17: 1 – second half of the 20th century layer; 2 – cultural layer; 3 – spring and meltwater deposits; 4 – Nemunas diluvial deposits

ralus rausvas moreninis priemolis sklypo Š dalyje atkastas 1,31 m gylyje. Sklypo P dalyje šlaito natūralus gelsvas moreninis priemolis atkastas 2,46 m gylyje. Šlaito nuolydis 10,5 m ilgio atkarpoje yra 1,15 m (2 pav.). Didžiausią sluoksnių, susiformavusių ant Pilies kalno šlaito, dalį sudaro šaltinių, polaidžių ir Nemuno potvynių sąnašos. Šaltinių ir polaidžių sąnašos suneštos pakilioje sklypo Š dalyje. Jos slūgso 28–50 cm gylyje. Sąnašas sudaro 72–98 cm storio kietai susluoksniuoti juodžemiai, persimaišę su priesmėliu. Atkasti du sąnašų sluoksniai – apatinis ir viršutinis. Apatinį sąnašų sluoksnį sudaro 52–54 cm storio kietai susluoksniuotas juodžemis, persimaišęs su priesmėliu. Sąnašos suneštos šaltinių ir polaidžių, tekėjusių nuo Pilies kalno. Tokių pačių sąnašų sluoksnis ant Pilies kalno šlaito atkastas 2011 m., tyrinėjant nuožulnų grūdų magazino R kiemą, esantį 25 m atstumu nuo tiriamos vietos. Sąnašose gausu smulkių akmenukų ir smulkių raudonų plytų nuoskilų. Radinių sąnašose nedaug. Juos sudaro smulkios žiestos keramikos šukės: puodų pakraštėliai, sienelės ir nedideli dugnų fragmentai. Vyrauja redukcinėje aplinkoje degtos šukės. Jų pakraštėlių formos būdingos XVI a. (3 pav.). Apatinės šaltinių ir polaidžių sąnašos nuožulnioje sklypo Š dalyje atsiremia į Nemuno potvynių sąnašas. Pastarosios žymi potvynių užliejamą Pilies kalno papėdės ribą. Jos būta 5 m atstumu nuo rekonstruoto medinio namo (2 pav.).

Viršutinį šaltinių ir polaidžių sąnašų sluoksnį sudaro 20–44 cm storio kietai susluoksniuotas juodžemis, persimaišęs su priesmėliu. Pastarosios sąnašos suneštos ant žemiau slūgsančių šaltinių ir polaidžių bei Nemuno potvynių sąnašų. Juodžemio sąnašose gausu smulkių akmenukų ir smulkių raudonų plytų nuoskilų. Radinių sąnašose nedaug. Juos sudaro smulkios žiestos keramikos šukės: puodų pakraštėliai, sienelės ir dugnai, lėkščių ir bokalų fragmentai

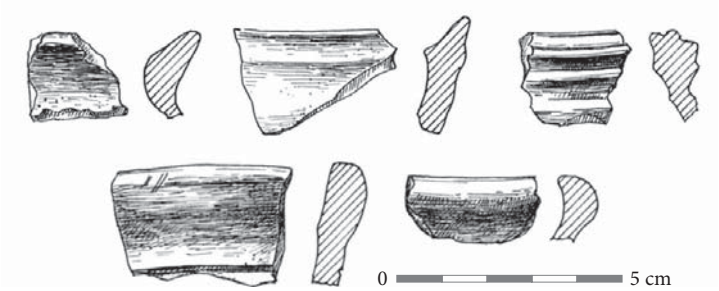

3 pav. XVI a. keramikos šukės iš šaltinių ir polaidžių sąnašų. V. Trečiokienės pieš.

Fig. 3. 16th-century potsherds from the spring and meltwater deposits

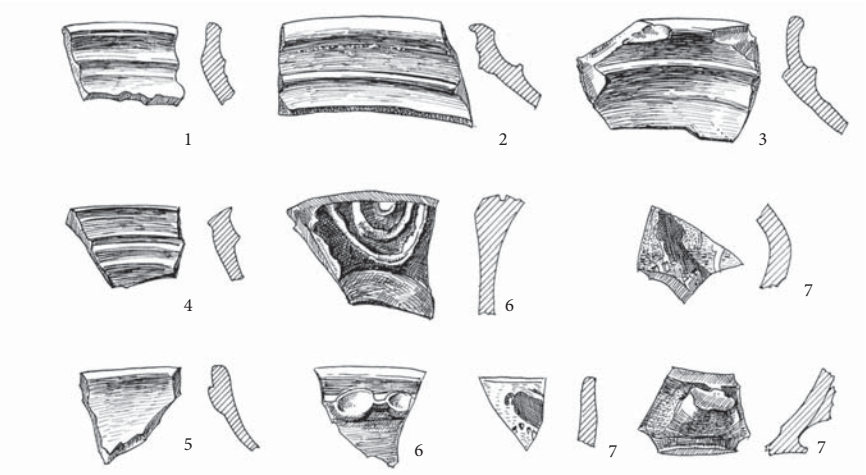

4 pav. XVII a. keramikos šukės iš šaltinių ir polaidžių sąnašų: 1–5 – lėkščių šukės; 6 – polichrominės lėkštės dugno šukė; 7 – polichrominio bokalo šukės. V. Trečiokienės pieš.

Fig. 4. 17th-century potsherds from the spring and meltwater deposits: 1–5 – plate sherds; 6 – a base sherd from a polychrome plate; 7 – a sherd from a polychrome mug

(4 pav.), plokštinių koklių ir jų kaklelių duženos. Dirbiniai degti redukcinėje ir oksidacinėje aplinkoje, būdingi XVI–XVII a. Sprendžiant iš radinių ir stratigrafinės padėties, sąnašos ant Pilies kalno šlaito formavosi XVII–XIX a. Tokių pačių XVII–XIX a. sąnašų sluoksnis ant Pilies kalno šlaito atkastas 2011 m., tyrinėjant nuožulnų grūdų magazino R kiemą, esantį 25 m atstumu nuo tiriamos vietos.

Nemuno potvynių sąnašos suneštos nuožulnioje sklypo Š dalyje ir P kryptimi žemėjančioje sklypo P dalyje. Jos slūgso 48–72 cm gylyje. Sąnašas sudaro 1,8–1,96 m storio priesmėlio ir smėlio sluoksniai (5 pav.). Priesmėlis yra 32–58 cm storio, tamsiai pilkos ir pilkos spalvos, skleidžia aitrų dumblo kvapą. Priesmėlis tikriausiai suneštas didesnių ir ilgesnių Nemuno potvynių. Trumpesnių potvynių sąnašas sudaro 4–10 cm storio gelsvas smėlis. Iš viso atkasta

10 potvynių sluoksnių. Kada jie pradėjo formuotis Pilies kalno papėdėje, neaišku. Ankstyviausias 3 potvynių sluoksnis datuotas XVI a. (6 pav.), vėlyviausias 10 sluoksnis datuotas XX a.

5 pav. Nemuno potvynių sąnašos sklypo PR dalyje. A. Juknevičiaus nuotr.

Fig. 5. Nemunas diluvial deposits in the SE part of the plot

6 pav. XVI a. keramikos šukės iš Nemuno potvynių sąnašų. V. Trečiokienės pieš.

Fig. 6. 16th-century potsherds from the Nemunas diluvial deposits

I puse. Panašios sudėties ir laikotarpių potvynių sąnašos atkastos 2011 m., tyrinėjant grūdų magazino P kiemą, esantį 30 m atstumu nuo tiriamos vietos.

Kultūrinis sluoksnis pakilioje sklypo Š dalyje atkastas 32–35 cm aukštyje nuo H_{abs} 20,69 m. Jį sudaro XX a. I pusės medinio namo statybos metu suformuotas 18–29 cm storio niveliacinis statybinio laužo sluoksnis ir ant jo XX a. I pusės – XX a. viduryje susidaręs 32–36 cm storio daržų juodžemis. Nuožulnioje sklypo P dalyje kultūrinis sluoksnis atkastas 48–64 cm gylyje nuo H_{abs} 20,69 m. Jį sudaro 4–7 cm negrįsto Kauno–Jurbarko plento, suformuoto XIX a. pabaigoje, sluoksnis. Ant jo XX a. I pusėje supiltas 16 cm storio niveliacinis gelsvo smėlio sluoksnis. Jis supiltas grindžiant minėtą kelią lauko rieduliais. Grindinio akmenys nurinkti, niveliacinis smėlio sluoksnis stipriai apnaikintas. Tai padaryta XX a. II pusėje įrengiant kelio vietoje asfaltuotą taką, ėjusį per sklypo P pakraštį lygiagrečiai naujai suformuotam Kauno–Jurbarko plentui.

The E part of the plot at Gedimino St. 17

In 2012, two rectangular 3 x 2 m trenches (a total of 12 m^2) were excavated in the E part of the plot at Gedimino St. 17 in Veliuona (Jurbarkas District, Central Lithuania) (Fig. 1). A

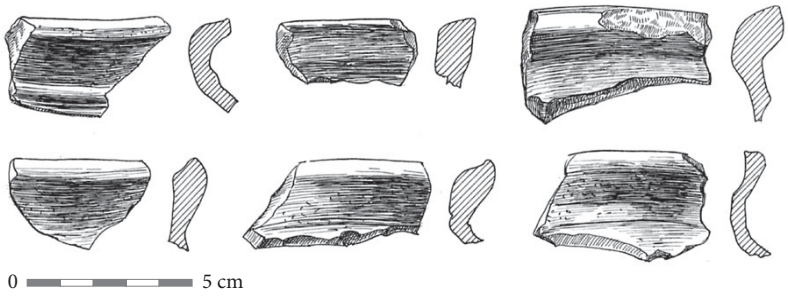

20–64 cm thick, late 19th – mid-20th-century cultural layer and 0.98–1.96 m thick spring, meltwater, and Nemunas diluvial deposits were unearthed.

In 2012, the primary surface in the E part of the excavated plot forms the S slope of Castle Hill (Fig. 2). The biggest part of the layers that have formed on the Castle Hill slope consist of spring, meltwater, and Nemunas diluvial deposits. Few finds were discovered in the deposits and consist of small sherds of hand thrown pottery: pot rims, walls, and small base fragments. Sherds fired in a reduction atmosphere predominate. Their rim shapes are characteristic of the 16th century (Fig. 3).

The upper spring and meltwater deposit layer consists of 20–44 cm thick tightly stratified humus, mixed with sandy loam. The humus deposits contain an abundance of small stones and red brick flakes. Few finds were discovered in the deposits and consist of small sherds of 16th–17th-century hand thrown pottery: pot rims, walls, and bases, plate and mug fragments (Fig. 4), and fragments of panel stove tiles (*Blattkacheln*) and their anchoring ridges.

The Nemunas diluvial deposits were deposited in the gently sloping N part of the plot and in the S part of the plot, which descends towards the S. They lie at a depth of 48–72 cm and consist of 1.8–1.96 m thick layers of sandy loam and sand (Fig. 5). The sandy loam was probably brought by larger and longer Nemunas floods. A total of 10 diluvial layers were unearthed. It is not clear when they began to form at the foot of Castle Hill. The earliest layer from three floods dates to the 16th century (Fig. 6) and the latest layer from ten dates to the first half of the 20th century.

Atas Žvirblys

Vytauto gatvė 50–54

2012 m. birželio–liepos mėnesiais 0,4 kV kabelio linijos vietoje Veliuonos senojo miesto vietoje (UK 13009) (Jurbarko r.), Vytauto g. 50–54 vyko žvalgomieji archeologiniai tyrimai. Istoriniuose šaltiniuose Veliuona (Junigedos pilis) pirmą kartą paminėta 1291 m. Nuo 1337 m. Junigedos vardas nebeminimas, kronikininkai mini jau Veliuonos vardą. Miestelis intensyviai plėtėsi XVI–XVII a. Nemuno apatinėje terasoje, kelio Kaunas–Jurbarkas vietoje. Aukštutinis miestas dabartinės Vytauto gatvės vietoje plėtėsi ne taip intensyviai. Manoma, kad nuo dabartinės bažnyčios teritorija pradėta užstatyti į V tik nuo XVI a. vidurio. Iki XVIII a. šios miesto dalies užstatymas nebuvo tankus. Tyrinėta vieta Vytauto g. 50–54 XVIII a. pabaigos planuose žymima kaip gana tankiai užstatyta miesto dalis.

Veliuonos miestelyje anksčiau vykdyta nemažai archeologinių tyrimų, tačiau daugelis jų nedidelės apimties, žvalgomojo pobūdžio. Veliuonos miestelio V dalyje, Vytauto gatvės aplinkoje archeologinių tyrimų buvo gana mažai. 1995 m. žvalgomųjų tyrimų metu buvo nustatinėjamos Veliuonos senojo miesto teritorijos ribos. Netoli 2012 m. vykdytų tyrimų vietos iškasti 4 1 m^2 dydžio šurfai. Įžemis pasiektas 70–80 cm gylyje, surinkta pavienių XVI–XVII a. puodų šukių. 2008 m. Vytauto gatvės žvalgomuosius tyrimus vykdė A. Žalnierius. Buvo tirti du sklypai gatvės P dalyje, Vytauto g. 17 ir 29. Tyrimų metu surastas 0,7–1,1 m storio kultūrinis sluoksnis, surinkta keletas XVII a. II pusės – XIX a. buitinės kermikos šukių.

2012 m. tyrimų metu ištirti 4 šurfai: 1–2 (2x2 m dydžio), 3–4 (1x1 m dydžio). Bendras